

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ
УЧРЕЖДЕНИЕ ОБРАЗОВАНИЯ
«ПОЛОЦКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ»

**ГЕНДЕР И ПРОБЛЕМЫ
КОММУНИКАТИВНОГО ПОВЕДЕНИЯ**

**Сборник материалов
пятой международной научной конференции**

31 октября – 1 ноября 2013 года

**Новополоцк
ПГУ
2013**

УДК 62.31.51
ББК 60.542.2
Г34

Редакционная коллегия:

доктор филологических наук, профессор А.А. ГУГНИН
кандидат филологических наук, доцент культурологи Н.Б. ЛЫСОВА
кандидат филологических наук, доцент И.Г. ЛЕБЕДЕВА
кандидат исторических наук, доцент С.О. ШИДЛОВСКИЙ
кандидат филологических наук, доцент М.Д. ПУТРОВА
кандидат психологических наук, доцент И.Н. АНДРЕЕВА

Рецензенты:

доктор филологических наук, профессор Д.Г. БОГУШЕВИЧ
доктор филологических наук, профессор Т.В. ПОПЛАВСКАЯ

Гендер и проблемы коммуникативного поведения: сб. материалов пятой междунар. науч.
Г34 конф. – Новополоцк: ПГУ, 2013. – 284 с.
ISBN 978-985-531-420-3

Обобщены результаты работы по изучению гендера в Беларуси, которые сопоставлены с данными исследователей других стран, и поддержан заинтересованный разговор специалистов – лингвистов, литературоведов, культурологов, историков, психологов, философов – о гендере как важнейшем дистинктивном параметре языковой личности, мощном факторе языковой вариативности.

Предназначен для научных работников, преподавателей и студентов гуманитарных специальностей вузов.

УДК 62.31.51
ББК 60.542.2

ISBN 978-985-531-420-3

© Учреждение образования
«Полоцкий государственный университет», 2013

АСАБЛІВАСЦІ МАСТАЦКАЙ АНТРАПАНІМІКІ Ў ТВОРАХ БЕЛАРУСКІХ АЎТАРАЎ ПЕРШАЙ ТРЭЦІ ХХ СТАГОДДЗЯ

Праблема антрапанімікі як частка праблемы асабовай ідэнтычнасці асабліва актуалізуецца ў пераходных грамадска-культурных перыядах, якім, у прыватнасці, з'яўляецца першая трэць мінулага стагоддзя. Знаёмства з творамі беларускай літаратуры паказвае, што імёны і прозвішчы, якімі пісьменнікі надзялялі сваіх герояў, былі пераважна «гаваркімі» па марфалогіі ці этымалогіі і часта з'яўляліся актыўным, нават вядучым, сродкам стварэння і характарыстыкі вобраза. Імя ўласнае ў беларускай прозе выступае таксама важным сродкам тыпізацыі, надае вобразу абагульняючы сэнс. Характарызуючы творчасць Ц. Гартнага, І. Чыгрын адзначаў, што прозвішчы герояў – важны сродак больш глыбокага спасціжэння новай рэчаіснасці. Пісьменнік імкнуўся падкрэсліць выхад на шырокую гістарычную арэну чалавека з самых адсталых сацыяльных нізоў, у тым ліку і узвядзіць яго. «Напрыклад, Гузік вяршыць справы завода і выступае ў апавяданні як узорны гаспадар. Некаторыя прозвішчы герояў маюць... іншы абагульняючы план, напрыклад, Нязвычны... Гэтыя пошукі, хай сабе ў нечым наіўныя... сведчаць пра вялікае жаданне ўзнімаць новыя жыццёвыя пласты, пра новае гаварыць па-новаму» [1, с. 383-384]. Усё сказанае мае непасрэдныя адносіны і да стварэння вобразаў «новых людзей». У тагачаснай прозе часта здаралася так, што энергіі самаразвіцця характараў не хапала на ўвесь твор. Галоўны недахоп К. Чорны бачыў у наступным: «Рэшта асоб... з'яўляюцца не асобамі, а ідэямі, яны не паказаны як людзі» [2, с. 66]. Гэта ў поўнай меры датычыць такіх герояў, як Незнаёмы ў драме Я. Купалы «Раскіданае гняздо», Нязвычны ў рамане Ц. Гартнага «Сокі цаліны», Нявідны ў апавесці Я. Коласа «Дрыгва». Падобная абязлічанасць сведчыць аб прыярытэце сацыяльнага нападзення вобразаў. Адсутнасць уласных імёнаў, замена іх прозвішчамі-«ярлыкамі» можа сведчыць пра нявыяўленасць духоўнай сутнасці герояў і пацвярджае думку, што без імені чалавек яшчэ не ёсць асоба ні для сябе, ні для другіх, бо ён не з'яўляецца суб'ектам міжасабовых адносін.

Уласныя імёны літаратурных персанажаў з'яўляюцца важным структурна-кампазіцыйным кампанентам мастацкага твора. Ужытае па-мастацку мэтазгодна, імя выступае ў якасці змястоўнай антрапаформулы, маркёра асабовай ідэнтыфікацыі. Выбар імені літаратурнага героя не можа быць выпадковым. П. Фларэнскі сцвярджаў: «...Аб'яўленне усіх літаратурных імёнаў увогуле... адвольнымі і выпадковымі, суб'ектыўна прыдуманымі і ўмоўнымі знакамі тыпаў і мастацкіх вобразаў, было б... недапушчальным неразуменнем мастацкай творчасці» [3, с. 463]. Мысляр лічыў імёны сканцэнтраванымі «ядрамі» вобразаў і быў упэўнены, што вобразы – гэта імёны ў разгорнутым выглядзе.

Універсальнай крыніцай сюжэтаў, вобразаў, тэм для літаратуры з'яўляецца Біблія. Беларуская літаратура першай трэці ХХ стагоддзя шырока карыстаецца ўніверсальна-прэцэдэнтнымі імёнамі біблейскага паходжання. Яны, сярод іншага, сімвалізуюць шлях пазнання і адлюстравання жыцця творчай асобай. Такі, паводле У. Жылкі, шлях «ад вернай цёплай Зосі... да крыніц няўзрушаных і ясных Зофіі». У беларускім мастацкім слоўніку Зося («жывая») – адно з дамінуючых імёнаў. Сафія азначае Боская Прамудрасць». Як пісаў М. Бярдзэяў, рамантычная творчая туга ёсць прага выхаду з хваравітага стану, пераадолення трагедыі творчасці. У святле гэтага вобраз Зоські (Я. Купала, «Раскіданае гняздо») мае права інтэрпрэтавацца як мастацкая форма прад'яўлення эстэтычнай праблематыкі ў маладой беларускай літаратуры.

«Селяніну не чужыя філасофска-эстэтычныя памкненні, уласціва жаданне спалучыць надзённыя клопаты з духоўнай прагай, асвятліць сваё жыццё святлом далёкасяжных ідэалаў» [4, с. 82]. Інтэрыярызаваўшы новыя каштоўнасці, героі беларускай прозы хутка эвалюцыянуюць у зададзеным напрамку. Звяртае на сябе ўвагу частотнасць выкарыстання імёнаў Яўген, Аўгіння. Хоць Яўген (С. Баранавых, «Новая дарога») і не быў нідзе на свеце, усё ж «чуў што-кольвек ад разумных людзей. А тое, што чуў, што да ладу яно, заўсёды прымаў да свайго розуму» [5, с. 67]. Беларуская проза ў разнастайных мастацкіх формах спрабуе асэнсаваць і тыя новыя тыпы і характары, якія вылучаў на арэну жыцця рух за жаночае раўнапраўе. Аўгіння – гэта прастамоўная форма імені «Яўгенія», што паходзіць ад грэчаскага «яўгенес» і азначае «высакародная». Расійскі псіхолаг і спецыяліст па антрапаніміі Б. Хігір асацыюе гучанне імені з вобразам «светлага, лёгкага і гнуткага струменю паветра або палатна чыгункі, якое выгінаецца і растае за паваротам» [6, с. 281]. Можна аднесці гэтую выснову і да выбару, зробленага З. Бядулем («Дэлегатка»). З аднаго боку, сімволіка імені і характар звязаных з ім асацыяцый прырачаць так званай «дэклараванай» эмансціпацыі як вымушанай актыўнай сацыяльнай ролі. З другога, паводле ідэалогіі новага грамадства, «рэвалюцыйны клас ратуе ад гібелі ўсё чалавецтва і ўтрымлівае ў полавым жыцці выключна еўгенічныя задачы, г.зн. задачы рэвалюцыйна-камуністычнага аздаравлення грамадства праз нашчадкаў» [7]. Мы бачым, што прыведзеныя тэзісы, хоць і прырачаць адзін аднаму як класавае агульначалавечае, тым не менш на сэнсава-асацыяцыйным узроўні пацвярджаюць тэндэнцыю

Теория и практика исследования языка в его функционировании

выкарыстання антрапонімаў як яскравага ідэйна-мастацкага сродку. Аўгіння ў творы З. Бядулі паказана ў традыцыйнай ролі як творчая асоба, майстрыха, у якой «нават першы блін комам не выходзіць» [8, с. 114]. Таму яна з нецярпліваасцю чакае нядзелі, каб займацца сваёй улюбёнай справай. Апрача «майстравання бліноў, яшчэ ўмела ткаць найпякнейшыя паяскі, з самымі хітрамудрымі ўзорамі: з грабелькамі, падкоўкамі, васількамі. Яна славілася гэтым на ўсю ваколіцу» [8, с. 121]. І гэта больш яскрава і пераканаўча, чым тое, што «паводлуг яе прамоў заўсёды выносіліся практычныя рэзалюцыі аб арганізацыі працы кабет на вёсцы» [8, с. 122]. Імкненне да больш змястоўнага і высакароднага жыцця заўважна і ў інтралогу гераіні М. Лынькова («На чырвоных лядах»): «Жытка мая вот той жа сон курыны, ні табе радасці, ні табе асаблівага гора... — думае Аўгіння. — Усё ёсць, здаецца, і сыта, і абута, і клопатаў каб якіх асаблівых, дык нямашака... А хаджу вось толькі як у сне...» [9, с. 386].

У прозе першай трэці ХХ стагоддзя мастацкая функцыя антрапанімікі найбольш ярка выявілася ў прозе «блізкіх да Бібліі» З. Бядулі і М. Зарэцкага. Прозвішча, абранае М. Зарэцкім для Нікадзіма Славіна («Сцежкі-дарожкі»), дапускае выснову, што такія асобы могуць скласці эліту грамадства, праславіць яго. Але ў «грукаце» пераломных перыядаў іх голас не чутны. Імя «Нікадзім» па-руску — «побеждающий народ» [10, с. 261], што па-беларуску можна зразумець і як «той, хто перамог народ», і як «народ-пераможца». Апошнія тлумачэнне якраз і прыводзіць Б. Хігір [6, с. 204]. Мы ж схіляемся да трактоўкі вобраза Славіна не як «прадстаўніка народа-пераможцы», а «таго, хто перамагае народ», і бачым у ім здольнасць інтэлігенцыі «перамагчы народ» у сэнсе дапамагчы ўзняцца над так званым інстынктам натоўпу, руйнавання.

«Мы пачынаем глыбокай і чыстай верай, але да канца праносім толькі абрыўкі сцягоў», — пісаў расійскі празаік-эмігрант М. Асаргін у рамане «Часы». Слова «вера» больш актыўна ўжываецца як канцэпт, але імя Вера сустракаецца таксама. Рамантызацыя вобразаў «новых людзей» дазваляе ўбачыць у іх архетыпавыя рысы «культурнага героя» — Дон Кіхота, аднак з пэўным ускладненнем. Калі мэтанакіраваны герой «актыўнага дзеяння» раздвойваецца паміж значнай для грамадства мэтай і жанчынай, гэта азначае яго крах. Бо жанчына, з аднаго боку, пацвярджае гераічны статус мужчыны, а з другога — сцягвае яго ў бездань, руйнуе ўсялякія разлікі і мэты. Гэта ў поўнай меры адносіцца да сюжэтнай лініі СымонКарызна — Вера Засуліч (М. Зарэцкі, «Вязьмо»). Сымону не ўдалося пазбегнуць краху, значную частку якога склаў разрыў з Верай.

Сымон, Пятро, Андрэй — найбольш распаўсюджаныя мужчынскія імёны ў прозе абранага намі перыяду. Гэтыя імёны біблейскага паходжання выступаюць, разам з тым, своеасаблівымі «канстантамі» нацыянальнай культуры. Рыбак Сымон атрымаў ад Хрыста новае імя, Кіфа, што па-арамейску азначае «скала», «камень», а па-грэчаску гучыць як Пётр, зноў жа «камень». Сымон-Пётр стаў паслядоўнікам Хрыста, канчаткова далучыўшыся да яго ў Галілеі. Сярод дванаццаці апосталаў Пётр усюды названы першым. Ён першы з тых, да каго з'явіўся ўваскрослы Хрыстос. Сымон-Пётр адзіны, хто спрабаваў абараніць Хрыста ў час узняцця пад варту. Але спраўдзілася і прароцтва Ісуса аб траістым адрачэнні Пятра. Хрыстос усклаў на Пятра місію ўмацоўваць у веры братоў сваіх: «...што звязаш на зямлі, тое будзе звязана на нябёсах...» [Мф. 16:19]. У фінале жыцця Пётр быў таксама ўкрыжаваны. Такім чынам, Сымон — гэта «чалавек-абяцанне», якое ў Бібліі здзяйсняецца праз набыццё ім новага імені. Гэты матыў па-мастацку рэалізуе М. Зарэцкі на вобразе Карызны. Прозвішча героя суадносіцца з дзеясловам «дакараць», і яму ёсць за што сябе дакараць. Грэшнік жа, які каецца, даражэй за праведніка, і гэта ўмацоўвае аптымізм. Крызіс Карызны мае і аб'ектыўную прычыну — страх, што панаваў у тагачасным грамадстве. Біблейскае выслоўе «...той, хто баіцца, не дасканалы ў любові» [1 Ін. 4:18], надзвычай стасуецца да героя. Пачаўшы наракаць на беды і няўдачы, Сымон ва ўяўленні Веры Засуліч перастаў быць рамантычным героем і пераможцам. Гістарычная Засуліч страляла ў Трэпава, але не забіла яго. Жывым пасля Верынай здрады застаецца і Сымон. Канцэпцыя вобраза Карызны разамкнута ў будучае, і ёсць надзея на яго «вылячэнне». У гэтым умацоўвае сімволіка ўніверсальна-прэцэдэнтнага імені «Сымон» (Сімеон — «пачуты Богам у малітве» [10, с. 265])

У Бібліі імя «Сымон» належыць яшчэ аднаму герою. Калі Хрыста павялі на страту, то «прымуслі нейкага Сымона... што ішоў з поля, несці крыж яго» [Мк. 15:21]. «Узяць крыж» азначае не ўнікаць жалобнай нагоды, быць гатовым прыняць яе, пакорліва даць весці сябе, калі трэба — пацярпець за праўду. Такую канцэпцыю рэалізуюць многія носьбіты дадзенага імені ў беларускай прозе. Сімволіку імені «Пётр» надзвычай поўна ўвасабляе К. Чорны ў апавяданні «Семнаццаць год». К. Чорны праводзіць Пятра Тадаровіча па пакутах ваеннага часу. Спачатку ён ваяваў, потым, разам з сям'ёй, стаў выгнаннікам. Жонка яго памерла на чужых дарогах, у хуткім часе лёс разлучыў і з сынам. Вярнуўшыся з выгнання, Пятро застаў на месцы хаты толькі камень, які раней падпіраў з вуліцы яе кут, і цалюткі дзень праседзеў на гэтым камені. М. Мантэнь заўважыў, што звычка цяпліва працаваць — гэта тое ж, што звычка цяпліва трываць боль. Як адзначалася, «Пётр» у перакладзе з грэчаскай азначае «камень». Гэта

Теория и практика исследования языка в его функционировании

абумоўлівае ўяўленні пра героя, звязаныя не толькі з канкрэтным характарам-тыпам, а і тым часам, у якім ён жыве і дзейнічае. Пятро то кідаўся «у вялікую распач... то апаноўвала яго радасць і ўздым да працы і дзейнасці...» І зноў ён вырашаў: «...трэба пачынаць усё спачатку». [11, с. 182]. І ён пачаў... Імя «Тодар» у перакладзе з грэчаскай азначае «божы дар» («Іван» – са стараяўрэйскай). Антрапонім пралівае святло на канцэпцыю вобраза: трываць выпрабаванні як дарунак лёсу. Жаночае імя Тэкля, распаўсюджанае ў антрапаніміконе беларускай прозы, азначае «божая слава». Рускамоўная форма гэтага імені «Фёкла» лічылася прастанароднай, грубай, а варыянт «Текла» – вытанчана-гучным. Імя герані К. Лейкі («Таклюся-сухотніца») выступае як актыўны сродак стварэння і характарыстыкі вобраза.

Найбольш важныя мастацкія функцыі уласных імёнаў звязаны, як правіла, з паэтыкай падтэксту. У такім выпадку яны набываюць большую эстэтычную «ёмкасць». У трылогіі Я. Коласа «На ростанях», раманах М. Зарэцкага «Сцежкі-дарожкі» і «Вязьмо», П. Галавача «Праз гады» такім з'яўляецца імя «Андрэй». Яго метафарычнае значэнне ў большасці выпадкаў пярэчыць дэнататыўнаму. Прычым гаворка ідзе не пра ўплывы і запазычанні, а пра незалежныя кантэкстуальныя канатацыі. У літаратуры «эпохі рубяжа» яно рэалізуе галоўным чынам алюзіўную функцыю. Антрапонімы, за якімі замацавана пэўнае ўстойлівае значэнне, у структуры алюзіі могуць утрымліваць у «згорнутым» выглядзе цэлыя сюжэты, лёсы, мадэлі грамадскіх адносін [12, с. 65]. Паводле Пісання, браты-рыбакі Сымон і Андрэй [Мк. 1:17] робяцца апосталамі. Рыбная лоўля невадам сімвалізуе місію, даручаную ім як «лаўцам чалавекаў» [Мф. 14:19]. У 30-я гады ХХ стагоддзя антыподам біблейскага «лаўца чалавекаў» стаў вобраз камісара, «апостала» новай улады. М. Асаргін («Сіўцаў Вржак») падае абразок з жыцця Лубянікі: «На балкон выходзіць рыбалоў, зацягнуты скураным поясам, камісар смерці Іваноў...» [13, с. 537]. Андрэй у «Сцежках-дарожках» не мае прозвішча, што акцэнтуюе сацыяльнае напаўненне вобраза і ўзмацняе яго тыповасць. М. Зарэцкі гаворыць аб ім: «чорны геній руйнавання» [14, с. 120]. Ён з'яўляецца яскравым прадстаўніком «новых людзей» з «абстойранай цвёрдасцю» (К. Чорны). Сутнасць Андрэя Шыбянкова («Вязьмо»), які выяўляў «вострую непакойную энергію» у час раскулачвання Гвардыяна, М. Зарэцкі перадае пытаннем: «Можа, нават быў дзе за камісара? Хто яго ведае?» [15, с. 92]. П. Галавач («Праз гады») даў падпольнае імя «таварыш Андрэй» ідэалагічна бездакорнаму герою камісару Паўлу Будніку. Пазітыўнае асабовае ядро мае ідэалаг нацыянальнага адраджэння Андрэй Беразоўскі ў незавершаным рамана М. Зарэцкага «Крывічы». Я. Колас надае імя «Андрэй» героям з выразнай гуманістычнай пазіцыяй, што выяўляе светапоглядныя дамінанты самога аўтара. У ролі своеасаблівага «камісара» для Андрэя Лабановіча («На ростанях») выступае Вольга Андросова. Можа, прозвішча гэтай смуглай дзяўчыны з астрыжанымі валасамі нездарма мае той жа карань, што і імя Андрэй, «апостал», «лавец душ», але крыху зыначаны?

Сярэднявечча падзяліла сусветную гісторыю на старую і новую эры, рубяжом якіх было ўзнікненне хрысціянскай ідэалогіі, што прынесла збаўненне спакутаванаму чалавецтву. Ва ўмовах «перакуленага свету» аналагічную ролю імкнулася ўскласці на сябе ідэалогія пануючага класа. «Усё, што было да нараджэння Хрыста, – гэта перадгісторыя ўласна чалавечай гісторыі, усяго толькі прэлюдыя да ўрачыстай сімфоніі трыумфавання “новых людзей”, якія скінулі вопратку старога Адама» [16, с. 139]. Усё старазапаветнае жыццё праз пошукі прарокаў імкнулася да новазапаветнага; мінулае ў мнагазначных сімвалах прадвясціла будучыню. Тое, што раней чалавеку прыносіла пакуты, цяпер дорыць дабро. Жанчына Ева пагубіла Адама – жанчына Марыя падаравала Збавіцеля. Алюзіі на гэтыя палажэнні хрысціянства бачацца ў сімваліцы апавядання Л. Калюгі «Цеснаватая куртачка». Як піша сам аўтар, «непаваротны, цельпукаваты Адаць Банькоўчык – акурат традыцыйны герой беларускае літаратуры», які так і не здолеў рэалізаваць сваё не зусім выразнае жаданне «большага, дальшага свету». Гэта ўдалося Вольцы, якая вырвалася ў горад, вывучылася і, паводле сюжэта, змяніла сваю цеснаватую куртачку на свабоднае паліто сучаснага крою. «Пры дапамозе імені ў прадмеце фіксуецца нешта ад сутнасці найменаванага...» [17, с. 444], – сцвярджаў О. Шпенглер. «Новы Адам» уяўляе сабой больш высокую ступень касмічнага творчага развіцця, чым Перша-Адам у раі. Ён павінен выйсці са спакою, адмаўляючы старую свядомасць. Адам, адраджаны праз Хрыста ў новага духоўнага чалавека, ужо не пасіўны і прыгнечаны сляпец, а відучы творца. Такой бачылася маладому прэзаіку канцэпцыя новага суб'екта сацыяльнай і эстэтычнай рэальнасці. Няпростай фігурай паўстае ў аўтарскім паказе Яська Корабач («Ні госць ні гаспадар»). Л. Калюга піша ў «Нядолі Заблоціх»: «Самае першае – як зваўся чалавек <...> Другое: што ён быў за чалавек?» [18, с. 218]. Апавядаючы пра тое, што за чалавек быў яго герой у штодзённым жыцці, аўтар нібыта ўнікае прамога адказу на пытанне «Што ён за чалавек?» і давярае ўдумліваму чытачу прыйсці да самастойных высноў. Корабач зваўся Яська, і ад гэтай формы яго імені Л. Калюга нідзе не адступае. Аналізуючы асаблівасці жыццёвага шляху героя, можна адразу адзначыць пэўную яго інфантальнасць. «Сама б што рабіць работу хлопцу пара была, у гады ўходзіў – аддалі ў навуку... На вакацыі прыехаўшы, брацца ні за што не хацеў. <...> А што, як не ўдасца?» [18, с. 182]. Гатовы на прыніжэнне, Яська наўрад ці спыніцца перад нейкай маральнай перашкодай на яго шляху да

Теория и практика исследования языка в его функционировании

кар'еры. Жыццё ўсё больш карабаць («корэжит») героя ў маральных адносінах. Аднак ахвяра і кат – гэта ўзаемапранікальныя сутнасці. Магчыма, мае сэнс суаднесці калюгаўскае «Корабач» з старабеларускім «карбач» – пуга, бізун як сімвал таталітарнай улады.

Для пераходных гістарычных перыядаў характэрны пераназыванне і пераканцэпіраванне. Здаралася, што ў новых сацыякультурных ўмовах некаторыя героі беларускай прозы амаль падзялялі лёс багушэвічаўскага Аліндаркі, набываючы недарэчнае імя. Гэта відаць з апавядання М. Лынькова «Апошні зверыдавец» (1929). Праўда, героя не хрысцілі вадою з канавы, а, паводле новага звычаю, «акцябрынілі». У Астапа была «цэлая купа» дзяцей, і пяты, самы меншы, – Карла. Акцябрынілі яго гады са тры назад. Спачатку Астап быў супраць, баяўся людскога смеху. Але жонка, дэлегатка, удамала: свята, падарункі... «Падарункі і на Астапа падзейнічалі. “Ну што ж, Карла дык Карла – толькі клопату, усё роўна лішні рот...”». Затое «пасля ўжо не раз хадзіў Астап, асабліва калі вып'е, да дырэктара і да сакратара камсамольскай ячэйкі, загаворваў усё: “...Як-ніяк, сын у мяне, Карла, не абы-хто... Павінны вы сыну... камуністу майму Карлу, спасобіе даваць ці не? Павінны, таму ж ён Карла, а не які-небудзь там, скажам, Лявон ці Гаўрыла» [9, с. 182].

Такім чынам, у прозе пераходных перыядаў імёны літаратурных герояў выконваюць яскравую мастацкую функцыю. Іх выбар і канструяванне вызначаюцца актуальнымі сацыякультурнымі тэндэнцыямі. Актыўна выкарыстоўваюцца традыцыйныя, у тым ліку ўніверсальна-прэцэдэнтныя антрапонімы. Пераназыванне літаратурных асоб звычайна падпарадкавана агульнай ідэі вобраза. Імя ўласнае фіксуе тую ці іншую меру духоўнай сутнасці персанажа, фарміруе эмацыянальна-ацэначныя адносіны да яго. Грамадска-палітычныя ўмовы 20-х—30-х гадоў мінулага стагоддзя надзвычай актуалізавалі алузіўную функцыю онімаў, звязаную з паэтыкай падтэксту. Шэраг літаратурных імёнаў абумоўлены арганічным для пераходных перыядаў іранічным дыскурсам.

ЛІТАРАТУРА

1. История белорусской советской литературы. Ред. И. Я. Науменко, П. К. Дюбайло, Н. С. Перкин. – Минск: Наука и техника, 1977. – 776 С.
2. Чорны, К. Збор твораў. У 8 т. Т. 8. / К. Чорны. – Мінск: Мастацкая літаратура, 1975. – 616 с.
3. Флоренский, П. Имена: сочинения / П. Флоренский. – М.: Эксмо, 2008. – 528 с.
4. Гарадніцкі, Я. А. Паэтыка беларускай літаратуры ХХ стагоддзя : суб'ектна-аб'ектныя адносіны / Я. А. Гарадніцкі. – Мінск: Беларус. навука, 2010. – 332 с.
5. Баранавых, С. Дзве аповесці / С. Баранавых. – Мінск: Беларусь, 1967. – 316 с.
6. Хигир, Б. Исторические имена / Б. Хигир. – М.: Астрель: АСТ: Люкс, 2005. – 714 с.
7. Залкинд, А. Двенадцать половых заповедей революционного пролетариата / А. Залкинд // Режим доступа: http://www.fictionbook.ru/author/zalkind_aron_borisovich/ / Дата доступа: 24.01.10.
8. Бядуля, З. Апавяданні / З. Бядуля // Уст. арт.: І. Кудраўцаў. – Мінск: “Нар. асвета”, 1973. – 160 с.
9. Лынькоў, М. Над Бугам: Апавяданні, аповесці, урыўкі з рамана / М. Лынькоў; Уклад. З. Пазняк. – Мн: Маст. літ., 2002. – 446 с.
10. Успенский, Л. Ты и твоё имя. Имя дома твоего / Л. Успенский. – Л. : Дет. лит., 1972. – 576 с. 11. Чорны, К. Збор твораў : у 8 т. / К. Чорны. – Мн.: Маст. літ., 1972. – Т. 2.: Апавяданні 1928-1944 гг. – 488 с.
11. Каленік, І. В. Онім-алузія і рэпрэзентацыя вобраза культурнага дзеяча ў беларускім паэтычным маўленні (на матэрыяле паэзіі У. Караткевіча і Р. Барадуліна) / І. В. Каленік // // Нацыянальная мова і нацыянальная культура: аспекты ўзаемадзеяння : зб. навук. арт. / рэдкал.: Д. В. Дзятко (адк. рэд.), П. А. Міхайлаў, В. В. Урбан і інш. – Мінск: БДПУ, 2009. – С. 65-67.
12. Осоргин, М.А. Времена: Автобиографическое повествование. Романы. / Сост. Н. М. Пирумова; Авт. вступ. статьи А.Л. Афанасьев / М.А. Осоргин. – М.: Современник, 1989. – 22 с.
13. Зарэцкі, М. Сцежкі-дарожкі: раман. Прадм. М. Мушынскага / М. Зарэцкі. – Мінск: Маст. літ., 1998. – 351 с.
14. Зарэцкі, М. Збор твораў. У 4 т. / М. Зарэцкі. – Мінск: Маст. літ., 1991. Т. 3: Взямо: Раман; Сымон Карызна: Драм. аповесць. – С. 5-298.
15. Громов, М.Н. Максим Грек. – М.: Мысль, 1983. – 199 с. – (Мыслители прошлого).
16. Шпенглер, О. Закат Европы. Очерки морфологии мировой истории. I. Гештальт и действительность / Пер. с нем., вступ. ст. и примеч. К.А. Свасьяна. / О. Шпенглер. – М.: Мысль, 1993. – 663 с.
17. Калюга, Л. Ні госць ні гаспадар. Апавяданні і аповесці. / Л. Калюга. – Мінск: Маст. літ., 1974. – 290 с.